

УДК 336.71:336.201.2:657.422

С. М. Халатур,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
В. О. Скрипник,
студент групи МгФК-1-15
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ НА ОСНОВІ ПІДВИЩЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

S. Khalatur,
Ph. D. in Economics, associate professor,
associate Professor of Finance and banking department
V. Skrypnyk,
Student of group MgFK-1-15
Dnipropetrovs'k State Agrarian and Economic University

IMPROVEMENT OF THE MECHANISM OF CREDITING OF THE AGRICULTURAL SECTOR THROUGH IMPROVED SOLVENCY AND LIQUIDITY OF COMMERCIAL BANKS

Сільськогосподарська галузь України стикається з проблемами такими, як вимоги до збільшення виробництва продуктів харчування і врожайності, створення можливостей для зайнятості в сільській місцевості, пошук шляхів фінансування своєї діяльності. Крім того, сільськогосподарська галузь знаходиться під впливом глобальних чинників швидких змін. Ці факти свідчать про те, що існує величезна потреба в удосконаленні механізму кредитування сільськогосподарської галузі на основі підвищення ліквідності та платоспроможності комерційних банків, що може бути використано, щоб впоратися з викликами і змінами зовнішнього середовища, поліпшення сільськогосподарського виробництва і маркетингу. Проте потенціал його не використовується повною мірою в сільськогосподарській галузі. Удосконалення механізму кредитування сільськогосподарської галузі на основі підвищення ліквідності та платоспроможності комерційних банків має великий потенціал для підтримки фермерів та інших зацікавлених сторін для підвищення ефективності та продуктивності сільського господарства. Тим не менш, зацікавлені сторони повинні справлятися з безліччю обмежень і проблем у сфері впровадження та використання механізму кредитування. Проаналізовано чинники, які впливають на платоспроможність та ліквідність банку. Запропоновано можливі підходи й положення щодо удосконалення забезпечення ліквідності та платоспроможності банків.

The agricultural sector of Ukraine faces problems such as requirements to increase food production and productivity, creation of employment opportunities in rural areas, finding ways of financing their activities. In addition, the agricultural sector is influenced by global factors rapid changes. These facts indicate that there is a great need to improve lending to the agricultural sector through improved liquidity and solvency of commercial banks that can be used to cope with challenges and changes in the external environment, improvement of agricultural production and marketing. However, its potential is not used fully in the agricultural sector. Improvement of the mechanism of crediting of the agricultural sector through improved liquidity and solvency of commercial banks has great potential to support farmers and other stakeholders to improve the efficiency and productivity of agriculture. However, stakeholders have to cope with many constraints and challenges in the implementation and use of the facility. There are analyzed the factors influencing the solvency and liquidity of the banks. Possible approaches and guidelines are proposed for improving the liquidity and solvency of banks.

*Ключові слова: сільськогосподарська галузь, банк, ліквідність, платоспроможність, кредитування.
Key words: agricultural sector, bank, liquidity, solvency, crediting.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ В ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

Сільськогосподарська галузь відіграє значну роль для економічного і соціального розвитку країни. Причинами цього є питання продовольчої безпеки та здоров'я людей,

вимоги до підвищення врожайності та поліпшення якості продуктів харчування. Проблеми сільськогосподарського розвитку України великі, не тільки через виконання зростаючого попиту на продукти харчування, але через скорочення масштабів кредитування галузі. Питання також склад-

не тому, що економічний розвиток сільськогосподарської галузі може бути досягнуто при умові ліквідності та платоспроможності банківської системи України.

На теперішній час сільськогосподарські виробники зіткнулися зі зниженням прибутку — витрати багатьох ресурсів таких, як добрива і паливо збільшилися, у той час як ціни на продукцію залишаються незмінними або навіть скоротилися. Посилення процесів глобалізації та дерегулювання ринку збільшили тиск на сільськогосподарські підприємства. Для того, щоб використовувати повний ефект від цих глобальних змін, політика ціноутворення сільськогосподарської продукції, маркетинг, торгівля та кредитування сільськогосподарської галузі повинні бути переглянуті. Водночас механізми банківського кредитування сільськогосподарської галузі повинні також бути переглянуті і оздоровлюватися під умови, що змінилися. У минулі десятиліття відбулися значні зміни в аграрному секторі. Однак можна сказати, що сільське господарство буде і надалі потребувати кредитних ресурсів банків у майбутньому для того, щоб використовувати потенційні можливості і досягти переваги. Додаткові джерела фінансування є одним з основних факторів для успішної сільськогосподарської діяльності.

Удосконалення механізму кредитування сільськогосподарської галузі на основі підвищення ліквідності та платоспроможності комерційних банків може бути фактором сталого економічного розвитку сільськогосподарської галузі України. Потенційний внесок удосконалення кредитування сільськогосподарської галузі може розглядатися шляхом зниження витрат, підвищення ефективності та підвищення продуктивності праці. У розвитку механізмів кредитування, акцент робиться на нові виклики, зроблені дерегулюванням та глобалізацією сільськогосподарської галузі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Економічний розвиток сільськогосподарської галузі України досліджували такі науковці: Владика Ю.П., Павлова В.А., Колісник М.Б., Гончар Л.А., Піщак Е., Ходаківський В.М., Сергєєва О.Р. та інші [1—6].

Широке коло питань, пов'язаних з дослідженням ліквідності та платоспроможності комерційних банків, висвітлено в роботах зарубіжних і вітчизняних учених-економістів: Аванесової І.А., Білика М.Д., Васюрєнка О.В., Герасимовича А.М., Дзюблюка О.В., Долана Е.Дж., Дьюзера Т., Заруби О.Д., Ковальчук Т.Т., Коха Т.У., Кочеткова В.М., Кемпбелла Р.Дж. та ін.

ВИДІЛЕННЯ РАНІШЕ НЕ ВИРІШЕНОЇ ЧАСТИНИ ПРОБЛЕМИ

Вивчення й аналіз опублікованих з цього питання методологічних концепцій, методичних підходів і практичних розробок дозволили зробити висновок про те, що багато задач стосовно забезпечення ліквідності та платоспроможності залишаються недостатньо дослідженими як у науковому, так і в організаційно-практичному аспектах. Це й обумовлює об'єктивну необхідність подальших поглиблених теоретичних і методичних досліджень, спрямованих на удосконалення кредитного забезпечення сільськогосподарської галузі на основі підвищення ліквідності та платоспроможності комерційних банків.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є аналіз ролі, потенціалу та вкладу у сільськогосподарську галузь удосконалення механізму кредитування сільськогосподарської галузі на основі підвищення ліквідності та платоспроможності комерційних банків.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Очевидно, що існує розрив між потребою дослідження ролі і потенціалу кредитування сільськогосподарської галузі, аналізом ліквідності та платоспроможності комерційних банків і кількістю опублікованих наукових праць за темою. Розглянемо можливі наслідки такого дослідження для фермерів, політиків і дослідників. Фермери можуть отримати корисні знання та інформацію про можливості банків щодо кредитування сільськогосподарської галузі. Політикам відповідальним за розвиток та вдосконалення сільськогосподарської галузі можливо отримати ідеї про методи сприяння здійсненню виробничо-господарської діяльності в сільському господарстві. Нарешті, дослідники повинні мати концептуальну основу для глибокого розслідування конкретного внеску оцінки ліквідності та платоспроможності комерційних банків у можливості кредитування сільськогосподарства, вдосконалення і конкретні проблеми впровадження та використання механізму кредитування сільськогосподарської галузі.

Як зазначалося вище, мета статті — дати теоретичний внесок у вивчення ролі удосконалення кредитування сільськогосподарської галузі на основі підвищення ліквідності та платоспроможності комерційних банків і його потенціал у забезпеченні інформаційної підтримки аграрного сектора з приділенням особливої уваги саме кредитуванню, обмеження в застосуванні кредитного механізму та ліквідації обмеження.

Для того, щоб задовольнити цю мету, необхідно описати можливості використання та напрямки кредитування сільськогосподарської галузі України для підвищення ефективності виробництва якісної сільськогосподарської продукції. Сільськогосподарському виробництву і маркетингу потрібна своєчасна інформаційна підтримка.

Кредитні ресурси належної якості є необхідною умовою для вдосконалення всіх напрямів сільськогосподарського виробництва. В таблиці 1 розглянемо сучасний стан розвитку сільськогосподарської галузі України.

Як бачимо з таблиці 1, виробництво зернових культур в Україні поступово зростає, що є позитивною тенденцією і показує розвиток сільськогосподарської галузі України.

Далі розглянемо шляхи підвищення ліквідності комерційних банків. Стабільний розвиток та подальше функціонування банківської системи України перебувають у тісному зв'язку з нарощуванням ресурсної бази. Від того, наскільки банки приділяють увагу формуванню фінансових ресурсів, залежить їх платоспроможність та ліквідність.

Положення банку щодо ліквідності, особливо в умовах кризи, буде залежати від багатьох чинників, не тільки від суми резерву готівки і високоліквідних цінних паперів. З іншого боку, банки часто мають зобов'язання по виплаті грошових коштів, зокрема через кредитні лінії бізнес-клієнтів. Звичайно, найбільший контингент зобов'язань в більшості випадків є вимогою погасити вклади до запитання в будь-який час, який хоче вкладник.

Остання фінансова криза продемонструвала, що економіка може постраждати, коли кредит не видається в умовах кризи. Капітал є, мабуть, найбільш важливим буфером безпеки, оскільки він забезпечує ресурси для істотних витрат будь-якої природи, а також для тих, хто має справу з банком мати впевненість у своїй безпеці. Однак безпосередньою причиною банківської смерті зазвичай є проблема ліквідності, що робить неможливим, вихити класичному банку, в наш час, сучасний еквівалент, такий як нездатність отримати доступ до боргових ринків для нового фінансування. Це цілком можливо, що економічної вартості активів банку більш ніж достатньо, щоб покрити всі свої претензії і, що банк збанкрутує, бо його активи є неліквідними. Більша частина корисної діяльності в економіці вимагає гарантованого фінансування на кілька років.

Таблиця 1. Сучасний стан сільськогосподарської галузі України

Назва індикатору	2007	2011	2012	2013	2014	2015
Сільськогосподарський експорт сировини (% від товарного експорту)	1,29	1,07	0,98	1,25	1,75	2,11
Сільськогосподарський імпорт сировини (% від товарного імпорту)	1,02	0,98	0,94	0,97	1,07	1,10
Сільське господарство, додана вартість (% ВВП)	7,46	9,49	9,05	10,03	11,65	14,04
Сільське господарство, додана вартість (% річних зростання)	-5,00	19,41	-4,00	12,96	2,32	-4,70
Сільське господарство, додана вартість (у постійних цінах 2010 року доларів США)	8981595002	12095997782	11612480467	13117848681	13421795453	12790967286
Сільське господарство, додана вартість (у поточних доларах США)	9377029702	13373537828	13738580903	16106343050	13556748298	10803673202
Врожайність зернових (кг / га)	2206	3754	3157	4031	4400	4561
Площа (кв. км)	603550	603550	603550	603550	603550	603550
Індекс виробництва продукції тваринництва (2004–2006 = 100)	98,78	98,86	100,04	104,77	103,5	105,7
Індекс виробництва харчових продуктів (2004–2006 = 100)	94,05	123,74	126,59	138,36	137,4	139,6
Індекс виробництва продукції рослинництва (2004–2006 = 100)	88,83	150,05	136,16	162,50	176,3	182,1
Виробництво зернових культур (т)	28937800	56255900	45739700	62685950	63376820	67684420
Сільськогосподарських зрошуваних земель (% від загальної площі сільськогосподарських угідь)	5,27	5,26	5,24	5,25	5,25	5,24
Постійних орних земель (% від площі земель)	1,55	1,55	1,54	1,54	1,55	1,55
Землі під виробництво зернових (га)	13112300,00	14985200,00	14484500,00	15549600,00	14401200,00	15601200,0
Орних земель (% від площі земель)	55,99	56,10	56,13	56,15	56,12	57,12
Рілля (га на особу)	0,70	0,71	0,71	0,72	0,72	0,72
Рілля (га)	32434000,00	32499000,00	32518000,00	32526000,00	32336000,00	34524000,00
Сільськогосподарських земель (% від площі земель)	71,23	71,26	71,29	71,25	71,24	71,28
Земля сільгосппризначення (загальна площа, км)	412660,00	412810,00	412970,00	412750,00	431750	435760
Споживання добрив (кг на гектар рілля)	27,64	38,87	41,30	45,79	46,12	47,23
Споживання добрив (% від виробництва добрив)	31,77	44,92	48,02	67,55	93,09	87,56

Джерело: [6].

Проблема в тому, що іноді вкладники втрачають довіру до банку або банківської системи і виводять свої кошти масово. Це класичний прийом, що вбив багато банків протягом століть. Єдино правильний спосіб боротьби за банківські вклади є відновлення впевненості, а не банк, який бере участь у нормальному рівні трансформації погашення кредитів. Центральний банк може допомогти з кризою ліквідності, але є межі того, що може бути досягнуто.

Банки можуть збільшити ліквідність кількома способами, кожен з яких має свою вартість, у тому числі:

- Скоротити терміни погашення активів.
- Підвищення середньої ліквідності активів.
- Збільшити терміни погашення обмеженою відповідальністю.
- Додаткові емісії акцій.
- Скорочення умовних зобов'язань.
- Отримати захист ліквідності.

Одне з найскладніших питань для кредиторів останньої інстанції, визначити, коли банк є платоспроможним, але неліквідним, і коли неліквідність — це просто симптом неплатоспроможного банку. Обидві ситуації виникають. Більшість неплатоспроможних банків будуть у кінцевому рахунку мати величезну кризу ліквідності, якщо вони не закрили першу, а вкладники та інші кредитори бігти з уста-

нов, які не можуть дозволити собі оплатити всі свої рахунки в протягом тривалого часу. На рисунку 2 розглянемо шляхи підвищення ліквідності та платоспроможності комерційних банків.

Отже, суть банківського управління ліквідністю складається в гнучкому сполученні протилежних вимог ліквідності і прибутковості. Цільова функція управління

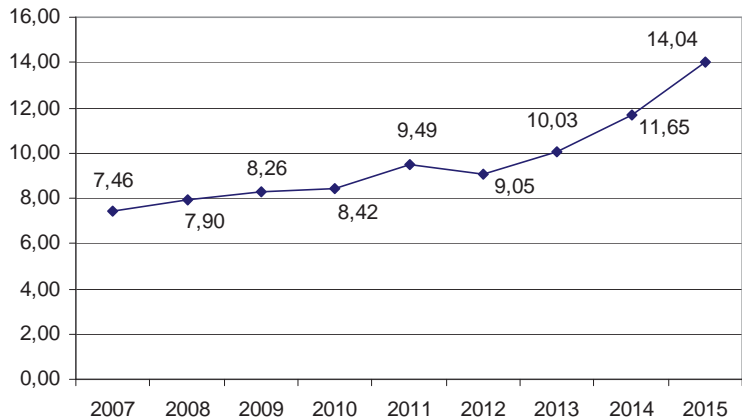

Рис. 1 Динаміка доданої вартості сільськогосподарства, (% ВВП)

Джерело: [6].

ліквідністю комерційним банком полягає в максимізації прибутку при обов'язковому дотриманні встановлюваних і обумовлених самим банком економічних нормативів. Наші результати розширюють і поглиблюють розуміння управління ліквідністю та платоспроможністю комерційних банків на кредитування сільськогосподарської галузі України. За такої моделі, банки будуть поєднувати надання ліквідності для вкладників (через депозитні операції) і позичальників (за рахунок невикористаних зобов'язань за кредитом), щоб знизити ризик ліквідності від цих двох класів споживачів. Мотивація для цієї комбінації — диверсифікувати деякі ризики ліквідності і тим самим зменшити необхідність тримати готівку. Результати досліджень показують, що ефект диверсифікації стає особливо потужним у періоди кризи, коли співвідношення попиту на ліквідність вкладників і позичальників стає негативним.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Сільськогосподарські товаровиробники працюють над поліпшенням сільського господарства і повинна бути можливість для ефективного використання необхідної кількості кредитних ресурсів з тим, щоб реагувати на нові умови, які характеризуються: повною і частковою дерегуляцією ринку сільськогосподарської продукції, зниження протекціоністських заходів уряду, відкриття сільськогосподарських ринків, коливання в сільському господарстві та використання можливостей для експорту. Якість життя в сільських районах також може поліпшити якість кредитування сільськогосподарської галузі, що дозволяє приймати кращі рішення. Досконалий механізм кредитування сільськогосподарської галузі може зіграти вирішальну роль у підтримці перетворення сільських районів і сільського господарства з метою реагування на проблеми і скоротити цифрові нерівності і розрив між сільськими і міськими районами.

Швидкі зміни в області кредитування сільськогосподарської галузі, сприяти розвитку сільського господарства. Національні стратегії щодо впровадження і використання кредитних ресурсів в сільському господарстві повинні бути чітко сформульовані. Жодне сільськогосподарське підприємство не може самотужки успішно вирішити проблему нестачі ресурсів без застосування кредитних ресурсів у сільськогосподарське виробництво. Так як і комерційні банки не можуть надати кредитні ресурси без збереження своєї ліквідності та платоспроможності. Таким чином, комерційні банки мають великий вплив на сільське господарство, отже, необхідно спільно ініціювати і заохочувати впровадження удосконалення механізму кредитування сільськогосподарської галузі на основі підвищення ліквідності та платоспроможності комерційних банків.

Література:

1. Аналітичний огляд "Результати України у світових рейтингах" // Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.bank.gov.ua
2. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом 2016 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ssmc.gov.ua
3. Колісник М.Б. Сутність та структурна побудова банківської системи України / М.Б. Колісник // Науковий

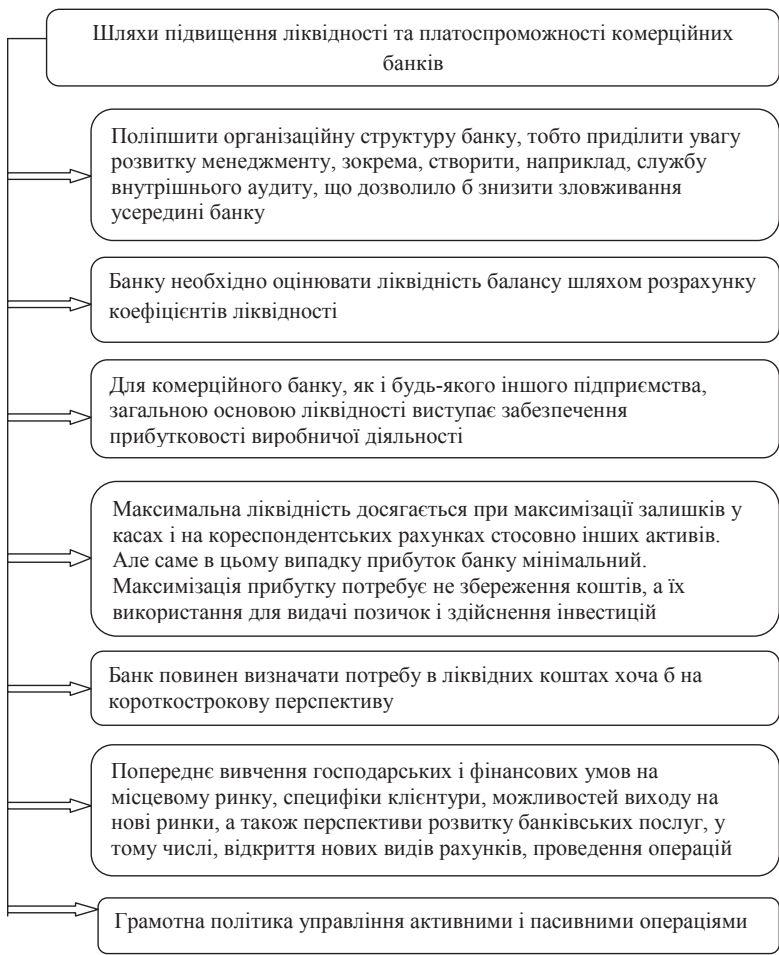

Рис. 2. Шляхи підвищення ліквідності та платоспроможності комерційних банків

вісник НЛТУ України. — 2010. — Вип. 20.1. — С. 220—227.

4. Основні показники діяльності банків на 01.09.2016. — Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
5. Пешак Е. Управляемая иррациональность / Е. Пешак // Генеральный директор. — 2012. — Апрель. — С. 28.
6. Сайт Світового банку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://data.worldbank.org/country/ukraine>

References:

1. The official website of the National Bank of Ukraine (2016), "Analytical review "The Results of Ukraine in the world rankings", available at: <http://www.bank.gov.ua> (Accessed 20 Dec 2016).
2. National Securities and Stock Market commission (2016), "Information note regarding the development of the Ukrainian stock market during 2016", available at: <http://www.ssmc.gov.ua> (Accessed 20 Dec 2016).
3. Kolisnyk, M.B. (2010), "The nature and structural construction of the banking system of Ukraine", *Naukoviy visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 20.1, pp. 220—227.
4. The official website of the NBU (2016), "Main indicators of activity of banks on 01.09.2016", available at: <http://www.bank.gov.ua> (Accessed 20 Dec 2016).
5. Peshchak, E. (2012), "Driven irrationality", *Generalniy director*, vol. 4, p. 28.
6. The world Bank website, (2016), available at: <http://data.worldbank.org/country/ukraine> (Accessed 20 Dec 2016).

Стаття надійшла до редакції 29.12.2016 р.